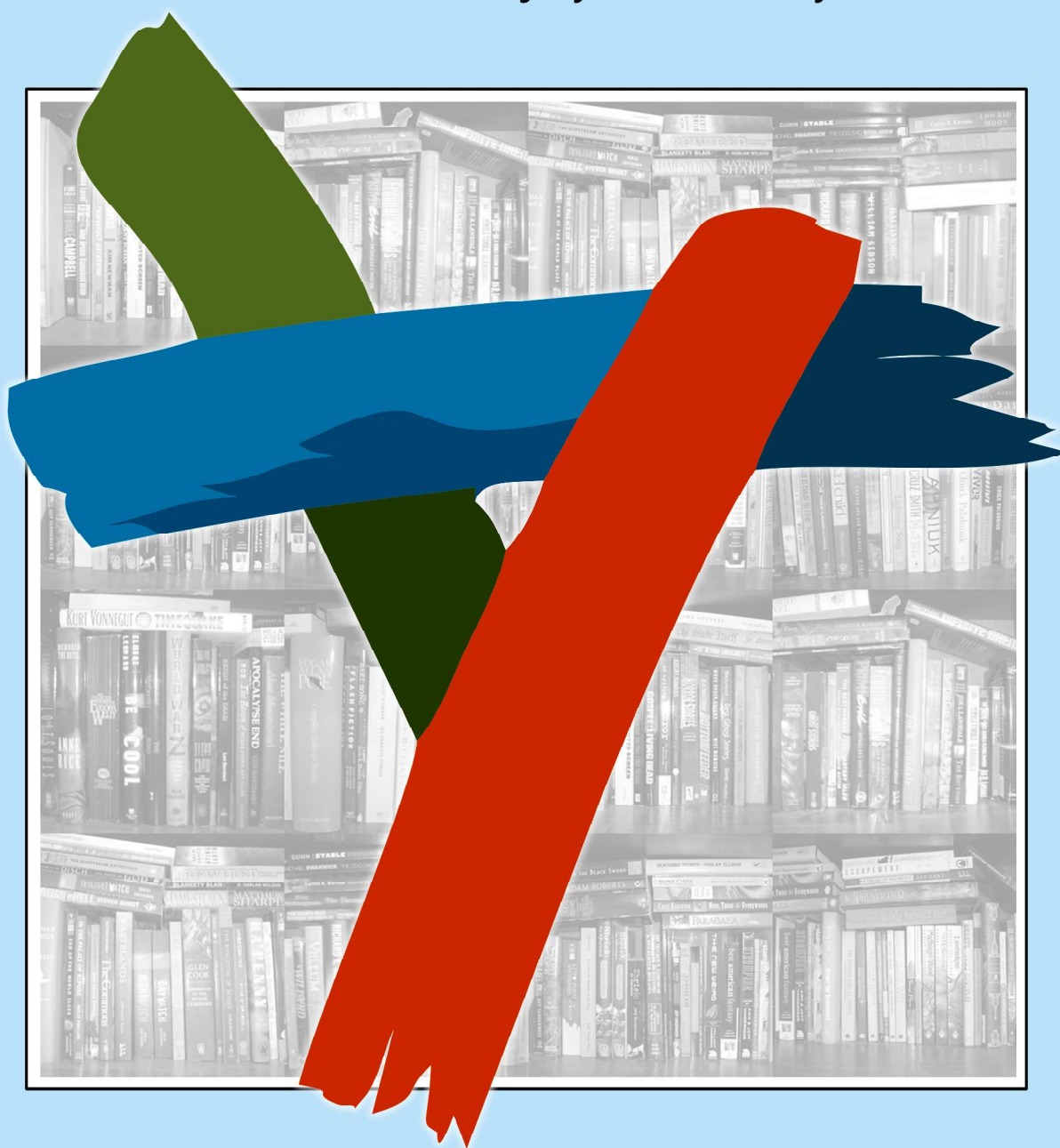

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

JAZYK
LITERATURA
KOMUNIKACE

RECENZOVANÝ ODBORNÝ ČASOPIS

II/2018

TRANSPozICE SLOVESNÉ OSOBY, ZVL. ONKÁNÍ A ONIKÁNÍ

NA PŘÍKLADU ČESKÉ LITERATURY 19. STOLETÍ
JAKO DIDAKTICKÝ PROBLÉM

David Franta

***Resumé:** Příspěvek se zabývá možnostmi didaktické transformace neobvyklé gramatické látky (onkání, onikání) na příkladu vybraných českojazyčných textů 19. a 20. století (Neruda: Povídky malostranské; Olbracht: Anna proletářka; Voskovec + Werich: Vest pocket revue). Na tomto tématu bude demonstrován možný model středoškolské výuky českého jazyka a literatury, jež autor příspěvku chápe v integraci (syntéze) obou složek v jeden školní předmět.*

***Klíčová slova:** onkání, onikání, Povídky malostranské, integrovaná výuka*

***Abstract:** The contribution deals with possibilities of didactic transformation of unusual grammatical topic (onkání, onikání = etiquette forms of address to the interlocutor in the third person singular and plural) on the example of chosen Czech language texts of the 19 and 20 centuries (Neruda: Povídky malostranské, Olbracht: Anna proletářka, Voskovec + Werich: Vest pocket revue, Smoljak: Hymna aneb Urfidlovačka). On this topic there will be demonstrated the possible model of teaching Czech language and literature at the grammar school which is understood by the author of this contribution the integration (synthesis) of both components in one school subject.*

***Keywords:** onkání, onikání, Povídky malostranské, integration teaching*

Školní předmět český jazyk a literatura je na středních školách vyučován obvykle ve dvou, resp. ve třech paralelních a disparátních složkách: mluvnice + slohová a komunikační výchova + literární výchova. Učivo je zakotveno v institucionálních dokumentech, např. Školní vzdělávací program (dále ŠVP) Gymnázia Jaroslava Vrchlického v Klatovech,¹ jenž vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (dále RVP G),² definuje pro 2. ročník střední školy a odpovídající ročníky víceletého gymnázia adekvátní učivo takto:

- jazyk a jazyk. komunikace – slovní zásoba, sémantika a slovotvorba, tvarosloví; odborný funkční styl (odborný popis, výklad, odborná úvaha);
- literární komunikace – metody interpretace textu, text a intertextovost, vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury od národního obrození a romantismu až do konce 19. století³

Mezi odborné a didaktické opory ve vyučování patří učebnice. Předmětová komise českého jazyka a literatury dané školy doporučovala vyučujícím a studentům 2. ročníku do loňského školního roku v jazykovém vyučování učebnici *Mluvnice* nakladatelství Fraus,⁴ pro výuku slohové a komunikační výchovy další titul téhož nakladatelství, *Komunikace a sloh*,⁵ a ve výuce literatury učebnici a pracovní sešit *Literatura pro 2. ročník středních škol* nakladatelství Didaktis.⁶ Ukazovalo se však, že zvláště první zmíněná učebnice je vnímána studenty i učiteli jakoko do didaktické

-
- 1 KŘIŠŤANOVÁ, I. – SVATOŇ, V. (eds.). *Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň víceletého gymnázia (osmiletého, šestiletého) zpracovaný podle RVP G*. Klatovy: Gymnázium Jaroslava Vrchlického, 2014. Dostupné z <<https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/2018/svp-vyssi-gymnazium-201810.pdf>> [17. 11. 2018].
 - 2 JEŘÁBEK, J. – KRČKOVÁ, S. – HUČÍNOVÁ, L. (eds.). *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: VÚP, 2007. Dostupné z <<http://www.nuv.cz/file/159>> [17. 11. 2018].
 - 3 Podrobnější rozpis učiva tamtéž, s. 30–35.
 - 4 MARTINEC, I. – TUŠKOVÁ, J. M. – ZIMOVÁ, L. *Mluvnice. Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2009.
 - 5 HOFFMANNOVÁ, J. – JEŽKOVÁ, J. – VAŇKOVÁ, J. *Komunikace a sloh. Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2009.
 - 6 POLÁŠKOVÁ, T. – SRNSKÁ, K. – ŠTĚPÁNKOVÁ, A. – TOBOLÍKOVÁ, V. *Literatura pro 2. ročník středních škol. Učebnice*. Brno: Didaktis, 2009; POLÁŠKOVÁ, T. – SRN-

transformace lingvistických témat složitá a uživatelsky diskomfortní, proto byla od letošního školního roku sada učebnic změněna: učebnice nakladatelství Fraus byly nahrazeny učebnicí a pracovním sešitem konkurenčního nakladatelství, *Komunikace v českém jazyce pro střední školy*,⁷ jež se tak snad efektivněji budou podílet na vytváření očekávaných výstupů žáků během vyučování předmětu s dotací tří hodin týdně. Nicméně učebnice, jež by usouvztažňovala gramatiku, stylistiku, komunikaci a literární teorii, na knižním trhu chybí. V praxi je takjeden školní předmět nejen pod vlivem učebních pomůcek, ale také jakousi setrvačností z dob minulých, parcelován do dvou, ale spíše do tří předmětů, jež jsou pouze formálně a s malou nebo vůbec s žádnou provázaností subsumovány do „umělého“ předmětu český jazyk a literatura.

Tradiční školská praxe se tak často míjí s *Katalogem požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky*,⁸ jenž má výrazněji než jiné obdobné institucionální dokumenty ambice ovlivňovat podobu vyučování již tím, že charakterizuje předpokládané výstupy uchazeče o maturitu. Didaktický test může prověřit např., zda student umí provést slovtvornou a morfológickou analýzu slovního tvaru, vč. určení mluvnických kategorií u ohebných slovních druhů (1.2), zda dokáže porozumět celému textu i jeho částem, postihnout podtext, rozeznat v textu prvky manipulace, podbízivosti, ironie, nadsázky (1.5), zda rozezná základní charakter textu a útvárové a funkční prostředky (obecné češtiny, dialektů, argotu, slangu, jazykových výrazů expresivních, knižních či archaických) užití v textu (1.6), nebo zda

SKÁ, K. – ŠTĚPÁNKOVÁ, A. – TOBOLÍKOVÁ, V. *Literatura pro 2. ročník středních škol. Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2009.

7 ADÁMKOVÁ, P. – BEKOVÁ, E. – BOZDĚCHOVÁ, I. – ČELIŠOVÁ, O. – ČUPOVÁ, J. – ČUŘÍK, J. – FRÁNEK, M. – GREŠOVÁ, Š. – HUBATKOVÁ SELUCKÁ, H. – JANDOVÁ, E. – JEŘÁBKOVÁ, H. – KŘIVANCOVÁ, M. – LEFEBVRE, K. – SVOBODOVÁ, J. – ŠIRŮČKOVÁ, M. – ŠTĚPÁNKOVÁ, M. – TARALDSEN MEDOVÁ, L. – VACULÍK, M. *Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Učebnice*. Brno: Didaktis, 2013; ČELIŠOVÁ, O. – ČUPOVÁ, J. – ČUŘÍK, J. – SVOBODOVÁ, J. – ŠIRŮČKOVÁ, M. – ŠTĚPÁNOVÁ, M. – VACULÍK, M. *Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2014.

8 *Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky platný od školního roku 2017/2018. Český jazyk a literatura*. Praha: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, 2016. Dostupné z <<https://www.novamaturita.cz/katalogy-pozadavku-1404033138.html>> [17. 11. 2018].

se řádně orientuje ve vývoji české a světové literatury (1.8).⁹Posledního bodu se týká i přiložený seznam kanonických literárních epoch, hnutí, škol, literátů a literárních žánrů (např. realismus, májovci, Neruda, povídka...)¹⁰ Stranou ponechme písemnou práci. Ústní zkouška probíhá formou analýzy a interpretace výňatků dvou textů, vždy jednoho uměleckého a jednoho ne-uměleckého, z nichž právě ten umělecký vychází z četby studentem vybraných 20 knih, jež odpovídají kánonu maturitní četby té které školy.

Nenašel by se přitom školní seznam maturitních textů, ve kterém by chyběly *Povídky malostranské* (1878) od Jana Nerudy.¹¹ Ty jsou považovány literárními historiky a teoretiky za text kanonický, jenž stojí na počátku novodobé české literatury vedle *Máje* a *Babičky*¹² či jímž dokonce vrcholí snaha českých novelistů o prózu v 19. století.¹³ Táž kniha (stejně jako *Babička*) ale u čtenářů-gymnazistů zcela propadává;¹⁴ mezi náctiletými rezonuje spíše Neruda básník než Neruda prozaik.¹⁵

Příčiny neoblíbenosti *Povídek malostranských* u studentů vyššího sekundárního vzdělávání je třeba hledat v textu samotném, jenž klade na čtenáře poměrně velké nároky narativní povahy, např. mnohvrstevnatý text, náznakovost, akcent na detail, opakování motivů, diskontinuita mezi fabulí a syžetem, ironie, „melancholický humor“¹⁶ apod. K tomu se ještě Nerudův jazyk dosti odlišuje od současné jazykové normy. Neruda jako novinář usiloval o vytvoření českého „pikantního slohu“ za použití výrazových pro-

9 Tamtéž, s. 5–7.

10 Tamtéž, s. 12–14.

11 Přípravovaná studie o seznamech (kánonech) umělecké literatury k ústní zkoušce státní maturity na příkladu středních škol v Plzeňském kraji.

12 CHVATÍK, K. Význam literárního kánonu. In: FEDROVÁ, ST. (ed.). *Otázky českého kánonu*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006, s. 36–39.

13 HAMAN, A. Různost *Povídek Malostranských*. In: NERUDA, J. *Povídky malostranské*. Praha: ARSCI, 2004, s. 276.

14 FIBIGER, M. *Vztah gymnazistů a vysokoškoláků ke knize, čtení a literární výchově*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2013, s. 80–81 – šetření na gymnáziích v Ústeckém kraji v letech 2008–2009 a 2011 (celkem 1031 respondentů z gymnázií).

15 TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika. Generace, fenomény, životopisy*. Brno – Praha: Host, 2007, s. 166–169. Evergreenem na ZŠ v minulosti (i dnes) *Dědova mísa z Knihy veršů*, více ČEŇKOVÁ, J. *Česká čítanka pro starší školní věk v letech 1870–1970 a její kanonické texty*. Praha: Karolinum, 2011, s. 90–97.

16 HAMAN, A. *Neruda prozaik*. Praha: Odeon, 1968.

středků z nejrůznějších vrstev národního jazyka, ale zároveň jako spisovatel prostřednictvím svého díla definoval normu spisovného národního jazyka.¹⁷ Kodifikaci podléhá v češtině vedle pravopisu zejména morfologie, jejíž spisovná norma v době Nerudově, tj. předgebauerovské byla rozkolísaná, proto se výrazy nespisovné, knižní či archaické vyskytují nejen v přímých řečech postav z *Povídek malostranských*, ale také v autorské řeči při popisu postav, přirovnáních i ve vlastním vyprávění.¹⁸ Interpretační klíč k existenciální povídce *Přivedla žebráka na mizinu* může student objevit právě v analýze transpozice slovesné osoby, již se dotýká i autorská řeč pamětnického typu.

Pan Šimr byl Němec ze Šluknova; žije-li dnes ještě – doufám v boha, že ano –, sázím se, že mluví posud a zrovna tak špatně česky jako tenkrát. „Nu a vidíte,“ říkal, „já se tomu naučil za rok.“

Pan Vojtíšek vzal tenkrát modrou svou čepici pod levé rameno a vjel pravicí hluboko do kapsy dlouhého, šedivého svého kabátu. Přitom pozdravil zívajícího pana Šimra slovy „Pomahej pánbůh!“ a pan Šimr salutoval. Šťastně pak vylovil pan Vojtíšek skromnou svou tabatěrku z březové kůry, vytáhl za kožené poutko svrchní dno z ní a podal panu Šimrovi. Pan Šimr si šnupnul a pravil: „Už jsou voni taky asi hezky stařej. Kolikpak mají?“

„Inu,“ usmíval se pan Vojtíšek, „bude tomu už věru osmdesát let, co mne otec pro obveselení mysle na světlo vydal.“

Pozorlivý čtenář zajisté se diví, že směl žebrák pan Vojtíšek mluvit s panem policajtem jen tak po sousedsku, a tento že mu ani nevykal, jakž by nějakému venkovanu nebo jinému zcela mu podřízenému člověku arci najisto byl učinil.¹⁹

Nastíněný systém oslovování z něj činí textovou stopu sociálních vztahů v konzervativním prostředí; morfologický detail (archaická transpozice slovesné osoby) ale s výrazně pragmatickým účinkem vstupuje do charakteris-

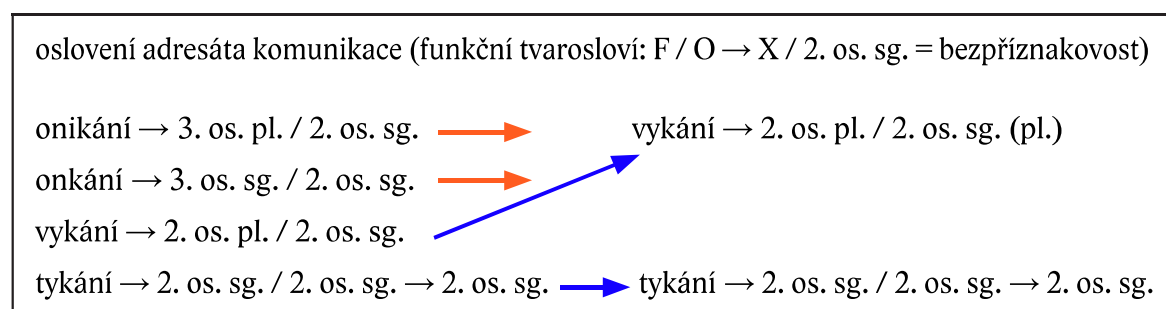
17 VANĚK, V. Ediční poznámka. In: NERUDA, J. *Arabesky / Povídky malostranské*. Brno: Host, 2012, s. 493.

18 ČECHOVÁ, M. Pohled na českou morfologii z vývojového hlediska na pozadí povídek Jana Nerudy a Vítězslava Háška. In: táž. *Řeč o řeči*, Praha 2012, s. 71–79.

19 NERUDA, J. *Povídky malostranské*. Praha: ARSCI, 2004, s. 98–99.

tiky postav, kompozice textu, pointy i celkového existenciálního vyznění příběhu, a stává se tak gramatickým prostředkem stylovým. Pan Vojtíšek je bezdomovec a jako takový „bezecný člověk“ by se měl pohybovat na okraji společnosti v určité separaci, ale překvapivě narušuje zažité kastovní hýčkánské maskot Malé Strany.²⁰ Ve výňatku pan Vojtíšek nabízí policistovi tabák a ten mu v bodrém rozpoložení oniká, byť by mu měl konvenčně vykat jako „nějakému venkovanu nebo jinému zcela mu podřízenému člověku“. Sousedské jednání obyvatel Malé Strany s touto tamější figurkou se zvrhne v naprosté opovržení, když zhrzená „baba milionová“ roznese pomluvu o panu Vojtíškově jako o harpagonském boháči. Podivínský, ale dobrosrdečný žebřák se kvůli performativní síle klevety ocitl ze dne na den na mizině, pro žebřání, jež dotud bez problémů vykonával jako své řemeslo, byl vykázán z Malé Strany i jejího diskursu – o jeho smrti si v závěru povídky povídají mlékařka a jiný „dobrosrdečný policajt Kedlický“ jen jakoby mimochodem.

Společenská etiketa v oslovování osob prodělala v 19. století výraznou proměnu. Kolem roku 1800 se konstituovala stupnice onikání > onkání > vykání > tykání, jež byla ovšem na počátku 19. století českými vlastenci nahrazována binomickým systémem vykání a tykání. Oba systémy spolu po celý 19. věk a několik prvních desetiletí 20. století koexistovaly, přičemž již od poloviny 19. století se prosadila jednodušší hierarchie v českojazyčném oslovování jako standardní, bezpříznaková.²¹

20 MRAVCOVÁ, M. Komentář. In: NERUDA, J. *Arabesky / Povídky malostranské*. Brno: Host, 2012, s. 451.

21 GEBAUER, J. *Historická mluvnice jazyka českého, díl IV. Skladba*, Praha: Academia, 2007 [1929], s. 140–144; KOMÁREK, M. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012, s. 209–210; nejnověji na bohatém materiálu BETSCH, M. *Diskontinuität und Tradition im System der tschechischen Anredepronomen (1700–1850)*. München: Verlag Otto Sagner, 2000, k tomu ref. VYKYPĚL, B. Michael Betsch: Diskontinuität und Tradition... *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. A 48, 2000, s. 196–200.

Substandardního onkání a onikání je užito v Olbrachtově *Anně proletárce* (1928) k charakterizaci třídních vrstev a zvláště k parodování měšťáckého vyjádření, např. když parta dělníků shání pro těhotnou Annu a jejího partnera byt; fyzický nátlak na pana domácího je v rozporu s přejemnělou mluvou. „*Blahorodí,*“ *mluvil Franta Sauer, „oni tady mají v druhém poschodí prázdný kvartýrek, pokoj a kuchyni, a my je jdeme moc uctivě požádat, aby to pronajali tady soudruhu Krouskému...“*²² Jiří Voskovec a Jan Werich vystavěli jednu dialogickou scénu z *Vest pocket revue* (1925) na zájmenu *on* v jeho různé komunikační funkci, viz úryvek z Jakobsonova *Dopisu Jiřímu Voskovci a Janu Werichovi o noetice a sémantice švandy* (1937), jenž se objevil v Nezkusilově čítance.²³

Je zapotřebí lepšího dokladu pro ilustraci Bühlerových tezí o zájmenu jako slovu ryze situačním, ukazovacím (*Zeigwort*), než dialog z *Vest pocket revue*?

HOUSKA (*blazeovaně*): Poslouchal, Áčku, já byl onehdá v klubu a mluvil jsem tam s tím dlouhým doktorem, ví? A von mi povídal, že prej von měl v Ritzu na Zbraslavi nákej škandál. Tak se ho jdu na to zeptat.

RUKA: No tak šel, šel, já ho nebudu zdržovat.

HOUSKA: No jak to, Áčku, von mi nerozumí, teď jsem tu, tak von mi to musí říct.

RUKA: Poslouchal, Bobiku, von je divnej, jak mu to může říct, když tu nikde není.

HOUSKA: Kdo?

RUKA: No von!

HOUSKA: Ale já tu přece jsem, Áčku!

RUKA: Tak to von měl ten škandál, Bobíku! Tak povídal!

HOUSKA: Ale ne, Áčku! Netahal do toho mne, vo kom vlastně mluví? Vo něm anebo vo něm?

RUKA: Prominul, Bobiku, kdybych mluvil vo něm, tak řeknu von, ne? A když mluví vo něm, jako že mluví, tak řeknu von, no!

HOUSKA: Áčku, teď mi do toho natahal aspoň šest lidí a zatím je v tom jen a jen von.

Mstí se tu pokus odmyslit osobní zájmeno v jeho různých funkcích od situace. Ještě poučnější je motanice kolem slova *ono* v *Robinu zbojníkovi*, kde se úloha fiktivního podmětu bezpodmětné věty zaměňuje s úlohou ukazovací:

22 OLBRACHT, I. *Anna proletárka*. Praha: Svoboda, 1948, s. 141.

23 NEZKUSIL, V. *Čítanka české a světové literatury pro 3. ročník středních škol*. Praha: Fortuna, 2003, s. 162.

Na tomtéž principu jsou vybudovány i dvě scény ze Smoljakovy *Hymny aneb Urfidlovačky* (1998). Cimrmanovsko-macurovský model kultury jako semiosféry, tj. prostředí znaků, jež mohou referovat více k jiným textům než k mimotextové realitě, je kvintesencí jazykového uchopování světa a porozumění jeho smyslu prostřednictvím jazyka v celé jeho výrazové a komunikační bohatosti.²⁴

Onkání a onikání by bylo možné dále srovnat s jinými transpozicemi slovesné osoby (plurál vladařský, autorský, alibistický, mateřský, lékařský aj.)²⁵ nebo s obdobnými transpozicemi v jiných jazycích.²⁶

Dosud se vedou v odborných kruzích diskuse o integraci různých předmětů (češtiny a dějepisu, češtiny a výtvarné či hudební výchovy, češtiny a občanské výchovy apod., srov. termíny jako *mezipředmětové vztahy a průřezová témata*), ale měla by být zahájena také konstruktivní diskuse, do jaké míry a zda vůbec by bylo možné scelit předmět český jazyk a literatura samotný.²⁷

Literatura:

ADÁMKOVÁ, P. – BEKOVÁ, E. – BOZDĚCHOVÁ, I. – ČELIŠOVÁ, O. – ČUPOVÁ, J. – ČUŘÍK, J. – FRÁNEK, M. – GREŠOVÁ, Š. – HUBATKOVÁ SELUCKÁ, H. – JANDOVÁ, E. – JEŘÁBKOVÁ, H. – KŘIVANCOVÁ, M. – LEFEBVRE, K. – SVOBODOVÁ, J. – ŠIRŮČKOVÁ, M. – ŠTĚPÁNKOVÁ, M. – TARALDSEN MEDOVÁ, L. – VACULÍK, M. *Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Učebnice*. Brno: Didaktis, 2013.

BETSCH, M. *Diskontinuität und Tradition im System der tschechischen Anredepronomina (1700–1850)*. München: Verlag Otto Sagner, 2000.

24 MACURA, V. *Masarykovy boty a jiné semi(o)fejetony*. Praha: Pražská imaginace, 1993.

25 ŠÍCHA, F. a kol. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013, s. 433–435. Srov. ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011³, s. 172–173; KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. (eds.). *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 2012², s. 489–490; CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010, s. 237.

26 SKOVAJSA, O. Vykači a onkači. *Lidové noviny* 20, 2007, 31. 3. 2007.

27 Několik příkladů z vlastních zkušeností češtinářky na Gymnáziu ve Strakoniciích uvedla RYSOVÁ, K. Propojení jazyka, slohu a literatury ve výuce českého jazyka. *Český jazyk a literatura* 58, 2007–2008, č. 3, s. 137–142.

- CVRČEK, V. a kol., *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010.
- ČECHOVÁ, M. a kol., *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011³.
- ČECHOVÁ, M. Pohled na českou morfologii z vývojového hlediska na pozadí povídek Jana Nerudy a Vítězslava Háška. In: táž. *Řeč o řeči*. Praha 2012, s. 71–79.
- ČELIŠOVÁ, O. – ČUPOVÁ, J. – ČUŘÍK, J. – SVOBODOVÁ, J. – ŠIRŮČKOVÁ, M. – ŠTĚPÁNOVÁ, M. – VACULÍK, M. *Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2014.
- ČEŇKOVÁ, J. *Česká čítanka pro starší školní věk v letech 1870–1970 a její kanonické texty*. Praha: Karolinum, 2011.
- FIBIGER, M. *Vztah gymnazistů a vysokoškoláků ke knize, čtení a literární výchově*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2013.
- GEBAUER, J. *Historická mluvnice jazyka českého, díl IV. Skladba*. Praha: Academia, 2007 [1929].
- HAMAN, A. *Neruda prozaik*. Praha: Odeon, 1968.
- HAMAN, A. Různost Povídek Malostranských. In: NERUDA, J. *Povídky malostranské*. Praha: ARSCI, 2004, s. 276–278.
- HOFFMANNOVÁ, J. – JEŽKOVÁ, J. – VAŇKOVÁ, J. *Komunikace a sloh. Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2009.
- CHVATÍK, K. Význam literárního kánonu. In: FEDROVÁ, ST. (ed.). *Otázky českého kánonu*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2006, s. 36–39.
- JEŘÁBEK, J. – KRČKOVÁ, S. – HUČÍNOVÁ, L. (eds.). *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: VÚP, 2007. Dostupné z <<http://www.nuv.cz/file/159>>.
- KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. (eds.). *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 2012².
- Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky platný od školního roku 2017/2018. Český jazyk a literatura*. Praha: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, 2016. Dostupné z <<https://www.novamaturita.cz/katalogy-pozadavku-1404033138.html>>.
- KOMÁREK, M. *Dějiny českého jazyka*. Brno: Host, 2012.
- KŘIŠŤANOVÁ, I. – SVATOŇ, V. (eds.). *Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium a vyšší stupeň víceletého gymnázia (osmiletého, šestiletého) zpracovaný podle RVP G*. Klatovy: Gymnázium Jaroslava Vrchlického, 2014. Dostupné z <<https://www.klatovynet.cz/gymkt/user/2018/svp-vyssi-gymnazium-201810.pdf>>.
- MACURA, V. *Masarykovy boty a jiné semi(o)fejetony*. Praha: Pražská imaginace, 1993.
- MARTINEC, I. – TUŠKOVÁ, J. M. – ZIMOVÁ, L. *Mluvnice. Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2009.
- MRAVCOVÁ, M. Komentář. In: NERUDA, J. *Arabesky / Povídky malostranské*. Brno: Host, 2012, s. 423–474.

- NERUDA, J. *Povídky malostranské*. Praha: ARSCI, 2004.
- NEZKUSIL, V. *Čítanka české a světové literatury pro 3. ročník středních škol*. Praha: Fortuna, 2003.
- OLBRACHT, I. *Anna proletářka*. Praha: Svoboda, 1948.
- POLÁŠKOVÁ, T. – SRNSKÁ, K. – ŠTĚPÁNKOVÁ, A. – TOBOLÍKOVÁ, V. *Literatura pro 2. ročník středních škol. Učebnice*. Brno: Didaktis, 2009; POLÁŠKOVÁ, T. – SRNSKÁ, K. – ŠTĚPÁNKOVÁ, A. – TOBOLÍKOVÁ, V. *Literatura pro 2. ročník středních škol. Pracovní sešit*. Brno: Didaktis, 2009.
- RYSOVÁ, K. Propojení jazyka, slohu a literatury ve výuce českého jazyka. *Český jazyk a literatura* 58, 2007–2008, č. 3, s. 137–142
- SKOVAJSA, O. Vykači a onkači. *Lidové noviny* 20, 2007, 31. 3. 2007.
- ŠÍCHA, F. a kol. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013.
- TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika. Generace, fenomény, životopisy*. Brno – Praha: Host, 2007.
- VANĚK, V. Ediční poznámka. In: NERUDA, J. *Arabesky / Povídky malostranské*. Brno: Host, 2012, s. 475–493.
- VYKYPĚL, B. Michael Betsch: Diskontinuität und Tradition im System der tschechischen Anredepronomen (1700–1850). *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. A 48, 2000, s. 196–200.

Kontakt

PhDr. et Mgr. David Franta
Ústav bohemistiky
Filozofická fakulta
Jihočeská univerzita
Branišovská 31a
370 05 České Budějovice;
Gymnázium Jaroslava Vrchlického
Národních mučedníků 347
339 01 Klatovy